

Eduskunnan talousvaliokunnalle

1/2

Asia: HE 109/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi eräiden ympäristön käyttöön vaikuttavien hankkeiden lunastusluvasta annetun lain ja kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

MTK kiittää mahdollisuudesta lausua lunastuslupalain muuttamisesta.

Energiamurros edellyttää ennennäkemättömiä maankäytöllisiä tarpeita Suomessa. Näihin tarpeisiin ei ole riittävällä tavalla ennalta varauduttu lainsäädännössämme. Fingrid on esittänyt 3200km lisärakentamistarpeen jo pelkästään kantaverkolle. Käytännössä tämä tarkoittaa sekä uutta kanta-verkkorakentamista että rinnakkaisia verkkoja. Nämä kaikki rakennetaan jonkun omistamalle maalle. Rinnakkaiset verkot osuvat samojen maanomistajien maille, joilta on jo aiemmin lunastettu kantaverkon tarpeisiin. Suurin osa rakennustarpeista kohdistuu Suomen länsiosiin. Alueella on lukuisia maanomistajia, joiden omistusalat ovat pieniä. Lopputuloksena tulee olemaan tilanteita, joissa maankäyttö estyy maanomistajilta käytännössä kokonaan.

Lunastuslain korvausuudistus ei onnistunut tälläkään hallituskaudella. Samaan aikaan eduskunnan käsittelyssä on luonnonsuojelulaki, johon ollaan sisällyttämässä uutena asiana ekologisen kompensaaion pykälät. Hiilensidontaan liittyvät markkinat ovat alkaneet. Käytännössä nämä uudet maanomistajan markkinat poissuljetaan niiltä maanomistajilta, jotka joutuvat osallistumaan energiamurroksen maankäyttötalkoisiin lunastusten kautta. Lunastuslaki täytyy uudistaa vastaamaan maankäytön uudistuvaa toimikenttää.

Kantaverkon rakennustarpeiden lisäksi meille rakennetaan valtavat määrät tuuli- ja aurinkovoiman edellyttämiä siirtolinjoja, jotka niin ikään joudutaan toteuttamaan lunastusmenettelyn kautta. Nämä hankkeet ovat kaupallisia hankkeita. Itse voimala-alueet rakennetaan maanomistajien kanssa tehtävillä vapaaehtoisilla vuokrasopimuksilla, joihin lähtökohtaisesti sisältyy vuosittain maksettava liiketoiminnan tuottoon perustuva vuosivuokra. Siirtolinjojen osalta on nähty, että lunastuskorvauksia on vapaaehtoisesti korotettu näiden liiketoimintaan liittyvien hankkeiden osalta. Käytännöt vaihtelevat, eikä maanomistajalla ole mitään lainsäädännön tuomaa taetta siitä, että lunastuskorvauksia korkeampia korvauksia olisi aina tarjolla. Tilanteisiin ovat puuttuneet jotkut kunnat, jotka ovat kaa-voitusaloitteita myöntäessään edellyttäneet, että myös siirtolinjojen alle jäävien maiden maanomistajille on tehtävä vuokrasopimukset, joissa paremmat korvaukset on huomioitu. Mitään yhteistä linjaa ei ole olemassa ja maanomistajat ovat joutuneet kohtuuttomiin tilanteisiin käytännössä siksi, että tarvittavia lainsäädännöllisiä muutoksia ei ole asian korjaamiseksi toteutettu.

Kaupallisten hankkeiden siirtolinjojen osalta erittäin iso maankäytöllinen epäkohta on se, että ei ole olemassa minkäänlaista järjestelmää lähekkäin sijaitsevien voimaloiden siirtolinjojen yhteisrakentamisesta. Käytännössä jokaisesta voimalasta lähtee oma siirtolinja kantaverkkoon ja täysin tarpeetonta maankäyttöä ja maankäytön pirstaloimista tapahtuu jatkuvasti.

MTK ei tue tulkintaa siitä, että kaupallisten hankkeiden siirtolinjojen rakentaminen täyttää auto- maattisesti yleisen tarpeen vaatimuksen, eli lunastuslupa on myönnettävissä. Tilanne on erikoinen, koska varsinainen voimalahanke ei ole yleisen tarpeen vaatima hanke: sitä ei voida lunastustoimiuksella toteuttaa. Saman hankkeen aiheuttamat siirtolinjat kuitenkin ovat.

Koska maankäytön muutoksiin ei ole riittäväällä tavalla ennalta varauduttu, ovat maanomistajat joutumassa energiamurroksen maksajiksi. Tilannetta ei pidetä oikeudenmukaisena eikä kohtuullisena.

MTK esittää, että lunastuslupalaissa pyritään korjaamaan se, mikä korjattavissa on. Lain perusteluihin tulisi kirjata, että lupamääräykset voivat koskea myös vaatimusta laatia maanomistajien kanssa sellaiset vuokrasopimukset, joissa huomioidaan maanomistajille maksettavat liiketoiminnan tuottoon perustuvat korvaukset. Lisäksi lupamääräyksissä tulee huomioida eri hankkeiden yhteisrakentamiseen liittyvät edellytykset tai kapasiteetin varaukset mahdollisia myöhempiä liittymistarpeita varten. Näitä molempia tarpeita pitäisi täydentää myös erikseen annettavilla asetuksilla, joten lakiin tulisi lisätä asetuksenantovaltuus.

Lisäksi todettakoon, että aurinkovoimalle ei ole toistaiseksi olemassa lainsäädännöllistä tai valtakunnallista ohjeistusta maankäytön suunnittelun osalta, vaikka hankkeita on alkanut tulla todella paljon.

MTK kiinnittää huomiota myös resurssipulaan viranomaistoiminnassa.

Helsingissä 12.10.2022

Leena Kristeri
Johtava juristi